

Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte
Health Service Executive

Imdhíonadh do linbh Treoir do thuismitheoirí

www.immunisation.ie

Sceideal imdhíonta óige

Léiríonn an tábla thíos cén aois ag a ndéantar imdhíonadh ar leanaí, cá háit a ndéantar é agus cé na vacsaíní a bhíonn i gceist.

Tá na cineálacha imdhíonta go léir atá liostaithe saor in aisce.

AOIS	CÁ háIT	VACSAÍNIÚ
Ag an Am Breithe	Ospidéal nó Clinic de chuid FSS	BCG
2 Mhí	Lialann an DG Cuairt 1	6 in 1 + PCV
4 Mhí	Lialann an DG Cuairt 2	6 in 1 + Men C
6 Mhí	Lialann an DG Cuairt 3	6 in 1 + PCV + Men C

DG	Dochtúir Ginearálta
BCG	Vacsáin Bacille Calmette-Guerin (eitinn)
6 in 1	Vacsáin Difféire, Haemophilus influenzae B (Hib), Heipitéas B, Treacha, Polaimialítis agus Teiteanais
PCV	Vacsáin níumacocúil chomhchuingeach
Men C	Vacsáin Ghalar Meiningeacocúil C
MMR	Vacsáin Bruitíní, Leicíní, Bruitíní Deirge
Hib	Vacsáin Haemophilus influenzae B

AOIS	CÁ hÁIT	VACSAÍNIÚ
4 12 Mhí	Lialann an DG Cuart 4	MMR + PCV
5 13 Mhí	Lialann an DG Cuart 5	Men C + Hib

5 Chuart ar do DG le bheith vacsaínithe go hiomlán

Is gá duit do leanbh a thabhairt ar cuairt go dtí an dochtúir ginearálta 5 huaire le bheith vacsaínithe go hiomlán. Cuimhnigh ar phas vacsaínithe do linbh a thabhairt leat gach uair, le do thoil.

Ábhair

An sceideal imdhíonta óige

6

Roimh an imdhíonadh 8
An bhfuil cead agam rud ar bith a thabhairt do mo leanbh roimh ré? 6

Cé na cineálacha vacsaínithe a dhéanfar ar mo leanbh **nuair a bhearfad é/í?** 8
Céard is cóir dom a bheith ag súil leis tar éis an vacsaínithe? 8
Céard a tharlóidh ina dhiaidh sin? 8

Cé na cineálacha vacsaínithe a dhéanfar ar mo leanbh agus é/í **dhá mhí** d'aois? 10
Céard is cóir dom a bheith ag súil leis tar éis an vacsaínithe? 10
Céard a tharlóidh ina dhiaidh sin? 10

Cé na cineálacha vacsaínithe a dhéanfar ar mo leanbh agus é/í **ceithre mhí** d'aois? 12
Céard is cóir dom a bheith ag súil leis tar éis an vacsaínithe? 12
Céard a tharlóidh ina dhiaidh sin? 12

Cé na cineálacha vacsaínithe a dhéanfar ar mo leanbh agus é/í **sé mhí** d'aois? 14
Céard is cóir dom a bheith ag súil leis tar éis an vacsaínithe? 14
Céard a tharlóidh ina dhiaidh sin? 14

Cé na cineálacha vacsaínithe a dhéanfar ar mo leanbh agus é/í **dhá mhí dhéag** d'aois? 16
Céard is cóir dom a bheith ag súil leis tar éis an vacsaínithe? 16
Céard a tharlóidh ina dhiaidh sin? 16

Cé na cineálacha vacsaínithe a dhéanfar ar mo leanbh agus é/í **trí mhí dhéag** d'aois? 18
Céard is cóir dom a bheith ag súil leis tar éis an vacsaínithe? 18

Ionfhabhtuithe agus an chaoi a gcuireann vacsaíní cosaint ar fáil orthu 20

Céard is cúis le hionfhabhtú? 20
Céard is galar tógálach ann? 20
Conas a chosnaíonn corp mo linbh é féin ar ionfhabhtú? 20
Conas a oibríonn vacsaíní? 21
Cé mhéad am a thógann vacsaíní le tosú ag obair? 21
Cén fáth a bhfuil níos mó ná aon dáileog vacsaíne amháin de dhíth ar mo leanbh? 21

Míniú ar an sceideal

22

Cén fáth a dtugtar vacsaíní ag aois chomh luath sin? 22
Cé chomh trom is atá na galair seo? 22
An dtugtar an iomarca vacsaíní? 22
An oibreoidh imdhíonadh fós mura ndéanfar ar mo leanbh é ag an am ceart? 23
Céard a tharlóidh mura ndéanfar an vacsaíniú seo ar mo leanbh? 24
Cé chomh mór is atá an seans go mbeidh mo leanbh nochta do na galair seo? 24
An oibríonn vacsaíní i gcónaí? 25

Comhábhair agus sábháilteacht vacsaíní 26

Céard atá istigh i vacsaíní?	26
An bhfuil vacsaíní sábháilte?	27
Céard faoi na scéalta sceimhle?	27

Ceisteanna coitianta faoi imdhíonadh 28

An bhfuil aon fháthanna ann ar chóir moill a chur ar imdhíonadh?	28
Céard faoi chás ina raibh mo leanbh neamhaibí, go raibh meáchan breithe íseal aige/aici nó go raibh buíochán air/uirthi?	28
Céard faoi chás ina bhfuil galar trom ar mo leanbh?	28
Céard ba chóir a dhéanamh má tá asma, eachma nó fiabhras léana ar mo leanbh?	29
An ceadmhach vacsaíniú MMR agus vacsaíniú eile a dhéanamh ar mo leanbh má tá ailléirge air/uirthi le huibheacha?	29
Céard faoi chás ina bhfuil titeamas ar mo leanbh nó go raibh sé/sí i dtríthí (taomanna)?	30
Céard faoi chás ina ndeachaigh mo leanbh faoi scian le déanaí nó má tá sé beartaithe go rachaidh sé/sí faoi scian?	30
Céard a dhéanfar má bhí ceann de na galair seo ar mo leanbh cheana?	30
An ceadmhach mo leanbh a imdhíonadh fad is a bhíonn sé/sí i ndlúth-theagmháil le bean atá ag iompar clainne?	30
An mbíonn vacsaíní eile de dhíth ar leanaí áirithe chomh maith?	31

5

Ceisteanna coitianta tar éis imdhíonadh 32

Céard iad na frithghníomhartha coitianta a d'fhéadfadh teacht ar mo leanbh tar éis dó/di a bheith vacsaínithe agus céard ba chóir dom a dhéanamh?	32
Céard faoi chás ina dtiocfadh frithghníomh ailléirgeach ar mo leanbh le vacsaíní?	33
Céard faoi chás ina bhfuil mo leanbh thíos le fo-iarsmaí vacsaíne ar bith?	33
Ní raibh mo leanbh ar fónamh i ndiaidh na dáileoige deiridh de vacsaín. Ar chóir dó/di an chéad dáileog eile a fháil?	33

Na galair agus na vacsaíní a chuireann cosaint ar fáil orthu 34

• Diftéire	• Triuch
• Haemophilus influenza B (Hib)	• Galar niúmacocúil
• Heipitíteas B	• Polaimiailíteas
• An Bhruitíneach	• An Bhruitíneach Dhearg
• Galar meiningeacocúil C (Men C)	• Teiteanas
• Leicneach	• Eitinn

An clár vacsaínithe scoile 40

Eolas breise 41

An sceideal imdhíonta óige

Tá an t-imdhíonadh molta go léir atá liostaithe sa phríomhsceideal imdhíonta óige saor in aisce in Éirinn.

CUIMHNIGH gur gá duit do leanbh a thabhairt ar cuairt go dtí do dhochtúir ginearálta CÚIG uaire chun a c(h)úrsa vacsaíní a chríochnú agus le bheith cosanta go hiomlán ar ghalair throma.

Roimh an imdhíonadh

6

Sula mbeidh do leanbh imdhíonta, déanfaidh an dochtúir nó an t-altra deimhin de leat go bhfuil do leanbh ar fónamh agus ábalta a bheith vacsaínithe. Má tá aon bhuarthaí ort nó má tá ceisteanna agat faoi imdhíonadh do linbh, cuir ceist ar an dochtúir nó ar an altra sula mbeidh do leanbh imdhíonta. Is féidir leat tuilleadh eolais a iarraidh chomh maith ó d'altra sláinte poiblí ag do chlinic áitiúil de chuid FSS.

Is beag fáth atá ann nach ndéanfaí vacsaíniú ar do leanbh.

Más rud é nach bhfuil tú cinnte faoi rud éigin, ba chóir duit labhairt leis an dochtúir nó leis an altra sula ndéanfar imdhíonadh ar do leanbh.

An bhfuil cead agam rud ar bith a thabhairt do mo leanbh roimh ré?

Tá cead agat deoch atá bunaithe ar shiúcra a thabhairt do do leanbh roinnt nóiméad roimh an vacsaíniú. Tá sé taispeánta go gcabhraíonn sé seo le pian a mhaolú ar shuíomh an insteallta.

Ná tabhair aon leigheas maolaithe péine do do leanbh sula ndéanfar vacsaíniú air/uirthi, ós rud é go bhfuil taispeánta go laghdaíonn siad seo éifeachtacht roinnt vacsaíní. Níor chóir na leigheasanna seo a úsáid ach amháin má tá fiabhras ard ar do leanbh (breis is 39.5°C) tar éis an vacsaínithe.

12345

CUIMHNIGH

CÚIG chuairt ar do dhochtúir ginearálta

Breith

Cé na cineálacha vacsaínithe a dhéanfar ar mo leanbh nuair a bhearfár é/í?

Nuair atá do leanbh tagtha ar an saol, déanfaidh dochtúir de chuid Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte (FSS) vacsaíniú BCG ar do leanbh ag an ospidéal máithreachais nó ina dhiaidh sin ag clínic de chuid FSS. Is cosaint í an vacsaín seo ar Eitinn.

Instealltar an vacsaín seo sa sciathán clé.

Céard a tharlóidh tar éis an vacsaínithe?

Is gnách go bhfásann goirín beag dearg ar shuíomh an insteallta trí go sé seachtaine tar éis an vacsaínithe BCG. Beidh an ghoirín ann ar feadh roinnt seachtainí agus d'fhéadfadh síleadh beag teacht as. D'fhéadfadh gearb fás ar shuíomh an insteallta. Is gnách go dtarlaíonn sé seo. Imeoidh an ghearb agus fágfaidh sí colm beag ina diaidh.

Má tá tú buartha faoi do leanbh, déan teagmháil le d'altra sláinte poiblí chun comhairle a fháil, le do thoil.

8 Mura ndearnadh vacsaíniú BCG ar do leanbh nuair a rugadh é/í, ba chóir duit coinne a shocrú le freastal ar do chlinic áitiúil de chuid FSS. Inseoidh d'altra sláinte poiblí duit faoin gcaoi leis seo a dhéanamh.

Céard a tharlóidh ina dhiaidh sin?

Scríobhfaidh FSS chugat le rá leat cuairt ar do dhochtúir ginearálta a shocrú le haghaidh imdhíonadh. Mura gcloiseann tú rud ar bith ó FSS, ba chóir duit socrú a dhéanamh chun cuairt a thabhairt ar do dhochtúir ginearálta nuair a bheidh do leanbh dhá mhí d'aois.

CUIMHNIGH gur gá duit do leanbh a thabhairt go dtí do dhochtúir ginearálta **CÚIG** huaire chun a c(h)úrsa vacsaíní a chríochnú agus le bheith cosanta go hiomlán ar ghalair thromha. Cuimhnigh ar phas imdhíonta do linbh a thabhairt ar an gcéad chuairt eile, le do thoil.

Ag an Am
Breithe

2 Mhí

4 Mhí

9

6 Mhí

12 Mhí

13 Mhí

2 Mhí

Scróbhfaidh FSS chugat le rá leat cuairt ar do dhochtúir ginearálta a shocrú le haghaidh imdhíonadh. Mura gcloiseann tú rud ar bith ó FSS, ba chóir duit socrú a dhéanamh chun cuairt a thabhairt ar do dhochtúir ginearálta nuair a bheidh do leanbh dhá mhí d'aois.

Cé na cineálacha vacsaínithe a dhéanfar ar mo leanbh agus é/í dhá mhí d'aois?

Nuair a bheidh do leanbh dhá mhí d'aois, déanfar dhá chineál vacsaínithe air/uirthi:

- 6 in 1 chun cosaint a chur ar fáil ar dhiftéire, haemophilus influenzae B (Hib), heipitíteas B, triuch, polaimiailíteas agus teiteanas; agus
- an vacsaín PCV chun cosaint a chur ar fáil ar ghalar niúmacocúil.

Instealltar na vacsaíní i gcosa do linbh – ceann amháin sa chos dheas agus ceann amháin sa chos chlé.

Céard a tharlóidh tar éis an vacsaínithe?

10

D'fhéadfadh cos do linbh a bheith tinn nó fiabhras a bheith air/uirthi tar éis an vacsaínithe. Má tá fiabhras an-ard air/uirthi atá os cionn 39.5°C, tá cead agat go leor leachtanna a thabhairt dóibh, chomh maith le paraicéiteamól nó iobúpróifein. **Féach ar leathanach 32 chun tuilleadh comhairle a fháil, le do thoil.**

Má tá tú buartha faoi do leanbh, déan teagmháil le do dhochtúir ginearálta, d'altra cleachtaidh nó d'altra sláinte poiblí chun tuilleadh comhairle a fháil, le do thoil.

Céard a tharlóidh ina dhiaidh sin?

Nuair a bheidh vacsaíniú déanta ar do leanbh ag dhá mhí d'aois, ba chóir duit coinne a shocrú le do dhochtúir ginearálta le haghaidh vacsaíniú do linbh ag ceithre mhí d'aois. Ba chóir duit meabhrúchán a chur i d'fhón chomh maith, nó dáta an chéad choinne eile ag do leanbh a scríobh ar fhéilire.

Ag an Am
Breithe

2 Mhí

4 Mhí

Cuairt

11

CUIMHNIGH gur gá duit do leanbh a thabhairt ar cuairt go dtí do dhochtúir ginearálta **CEITHRE** huaire eile chun a c(h) úrsa vacsaíní a chríochnú agus le bheith cosanta go hiomlán ar ghalair throma. Cuimhnigh ar phas imdhíonta do linbh a thabhairt leat ar an gcéad chuairt eile, le do thoil.

6 Mhí

12 Mhí

13 Mhí

4 Mhí

Cé na cineálacha vacsaínithe a dhéanfar ar mo leanbh agus é/í ceithre mhí d'aois?

Nuair a bheidh do leanbh ceithre mhí d'aois, déanfar dhá chineál vacsaínithe air/uirthi:

- 6 in 1 (seo an vacsaíniú céanna a rinneadh ar do leanbh nuair a bhí sé/sí dhá mhí d'aois); agus
- vacsaín Men C chun cosaint a chur ar fáil ar ghalar meiningeacocúil C.

Instealltar na vacsaíní i gcosa do linbh – ceann amháin sa chos dheas agus ceann amháin sa chos chlé.

Céard a tharlóidh tar éis an vacsaínithe?

D'fhéadfadh cos do linbh a bheith tinn nó fiabhras a bheith air/uirthi tar éis an vacsaínithe. Má tá fiabhras an-ard air/uirthi atá os cionn 39.5°C, tá cead agat go leor leachtanna a thabhairt dóibh, chomh maith le paraicéiteamól nó iobúpróifein. **Féach ar leathanach 32 chun tuilleadh comhairle a fháil, le do thoil.**

Má tá tú buartha faoi do leanbh, déan teagmháil le do dhochtúir ginearálta, d'altra cleachtaidh nó d'altra sláinte poiblí chun tuilleadh comhairle a fháil, le do thoil.

Céard a tharlóidh ina dhiaidh sin?

Nuair a bheidh vacsaíniú déanta ar do leanbh ag ceithre mhí d'aois, ba chóir duit coinne a shocrú le do dhochtúir ginearálta le bheith i láthair le haghaidh vacsaíniú do linbh ag sé mhí d'aois. Ba chóir duit meabhrúchán a chur i d'fhón chomh maith, nó dáta an chéad choinne eile ag do leanbh a scríobh ar fhéilire.

1

Ag an Am
Breithe

2 Mhí

2

4 Mhí

13

CUIMHNIGH gur gá duit do leanbh a thabhairt ar cuairt go dtí do dhochtúir ginearálta **TRÍ** huaire eile chun a c(h)úrsa vacsaíní a chríochnú agus le bheith cosanta go hiomlán ar ghalair throma. Cuimhnigh ar phas imdhíonta do linbh a thabhairt leat ar an gcéad chuairt eile, le do thoil.

6 Mhí

12 Mhí

13 Mhí

6 Mhí

Cé na cineálacha vacsaínithe a dhéanfar ar mo leanbh agus é/í sé mhí d'aois?

Nuair a bheidh do leanbh sé mhí d'aois, déanfar trí chineál vacsaínithe air/uirthi:

- 6 in 1 (seo an vacsaíniú céanna a rinneadh ar do leanbh nuair a bhí sé/sí dhá mhí agus ceithre mhí d'aois).
- an vacsaín PCV (seo an vacsaíniú céanna a rinneadh ar do leanbh nuair a bhí sé/sí dhá mhí d'aois).agus
- vacsaín Men C (seo an vacsaíniú céanna a rinneadh ar do leanbh nuair a bhí sé/sí ceithre mhí d'aois).

Instaalltar na vacsaíní i gcosa do linbh – dhá vacsaín i gcos amháin agus ceann amháin sa chos eile.

Céard a tharlóidh tar éis an vacsaínithe?

D'fhéadfadh cos do linbh a bheith tinn nó fiabhras a bheith air/uirthi tar éis an vacsaínithe. Má tá fiabhras an-ard air/uirthi atá os cionn 39.5°C, tá cead agat go leor leachtanna a thabhairt dóibh, chomh maith le paraicéiteamól nó iobúpróifein. **Féach ar leathanach 32 chun tuilleadh comhairle a fháil, le do thoil.**

Má tá tú buartha faoi do leanbh, déan teagmháil le do dhochtúir ginearálta, d'altra cleachtaidh nó d'altra sláinte poiblí chun tuilleadh comhairle a fháil, le do thoil.

Céard a tharlóidh ina dhiaidh sin?

Nuair a bheidh vacsaíniú déanta ar do leanbh ag sé mhí d'aois, ba chóir duit coinne a shocrú le do dhochtúir ginearálta le bheith i láthair le haghaidh vacsaíniú do linbh ag dhá mhí dhéag d'aois. Ba chóir duit meabhrúchán a chur i d'fhón chomh maith, nó dáta an chéad choinne eile ag do leanbh a scríobh ar fhéilire.

Seolfaidh FSS litir chugat le hinsint duit faoin vacsaíniú ba chóir a dhéanamh ar do leanbh ag dhá mhí dhéag agus trí mhí dhéag d'aois.

**Ag an Am
Breithe**

2 Mhí

4 Mhí

Cuairt

3

15

CUIMHNIGH gur gá duit do leanbh a thabhairt ar cuairt go dtí do dhochtúir ginearálta **DHÁ** uair eile chun a c(h)úrsa vacsaíní a chríochnú agus le bheith cosanta go hiomlán ar ghalair throma. Cuimhnigh ar phas imdhíonta do linbh a thabhairt leat ar an gcéad chuairt eile, le do thoil.

3

6 Mhí

4

12 Mhí

5

13 Mhí

12 Mhí

Scríobhfaidh FSS chugat le hinsint duit faoin vacsaíniú ba chóir a dhéanamh ar do leanbh ag dhá mhí dhéag agus trí mhí dhéag d'aois. Ba chóir duit cuairt a thabhairt ar do dhochtúir ginearálta le haghaidh an imdhíonta. Mura gcloiseann tú rud ar bith ó FSS, ba chóir duit socrú a dhéanamh chun cuairt a thabhairt ar do dhochtúir ginearálta nuair a bheidh do leanbh dhá mhí dhéag d'aois.

Cé na cineálacha vacsaínithe a dhéanfar ar mo leanbh agus é/í dhá mhí dhéag d'aois?

Nuair a bheidh do leanbh dhá mhí dhéag d'aois, déanfar dhá chineál vacsaínithe air/uirthi:

- an teanndáileog PCV (seo an vacsaíniú céanna a rinneadh ar do leanbh nuair a bhí sé/sí dhá mhí agus sé mhí d'aois); agus
- an vacsaín MMR chun cosaint a chur ar fáil ar an mbruitíneach, leicneach agus ar an mbruitíneach dhearg.

Is féidir na vacsaíní seo a instealladh sa sciathán nó sa chos.

Céard a tharlóidh tar éis an vacsaínithe?

16 D'fhéadfadh sciathán nó cos do linbh a bheith tinn nó fiabhras a bheith air/uirthi tar éis an vacsaínithe.

Seans go mbeidh gríos beag agus fiabhras (an bhruitíneach bheag) ar do leanbh 6-10 lá tar éis an vacsaínithe. Níl sé seo tógálach.

D'fhéadfadh faireoga seileacha do linbh at faoina g(h)iall (leicneach bheag) trí seachtaine tar éis an vacsaínithe. Níl sé seo tógálach.

Má tá fiabhras an-ard air/uirthi atá os cionn 39.5°C, tá cead agat go leor leachtanna a thabhairt dó/di, chomh maith le paraicéiteamól nó iobúpróifein. **Féach ar leathanach 32 chun tuilleadh comhairle a fháil, le do thoil.**

Má tá tú buartha faoi do leanbh, déan teagmháil le do dhochtúir ginearálta, d'altra cleachtaidh nó d'altra sláinte poiblí chun tuilleadh comhairle a fháil, le do thoil.

Céard a tharlóidh ina dhiaidh sin?

Nuair a bheidh vacsaíniú déanta ar do leanbh ag dhá mhí dhéag d'aois, ba chóir duit coinne a shocrú le do dhochtúir ginearálta le bheith i láthair le haghaidh vacsaíniú do linbh ag trí mhí dhéag d'aois. Ba chóir duit meabhrúchán a chur i d'fhón chomh maith, nó dáta an chéad choinne eile ag do leanbh a scríobh ar fhéilire.

Cuairt 4

17

CUIMHNIGH gur gá duit do leanbh a thabhairt ar cuairt go dtí do dhochtúir ginearálta **UAIR AMHÁIN EILE** chun a c(h) úrsa vacsaíní a chríochnú agus le bheith cosanta go hiomlán ar ghalair thromha. Cuimhnigh ar phas imdhíonta do linbh a thabhairt leat ar an gcéad chuairt eile, le do thoil.

6 Mhí

12 Mhí

13 Mhí

13 Mhí

Cé na cineálacha vacsaínithe a dhéanfar ar mo leanbh agus é/í trí mhí dhéag d'aois?

Nuair a bheidh do leanbh trí mhí dhéag d'aois, déanfar dhá chineál vacsaínithe air/uirthi:

- vacsaín teanndáileoige Men C (seo an vacsaíniú céanna a rinneadh ar do leanbh nuair a bhí sé/sí ceithre mhí agus sé mhí d'aois); agus
- vacsaín teanndáileoige Hib (rinneadh an vacsaíniú seo ar do leanbh cheana mar cheann amháin de chomhchodanna na vacsaíne ina bhfuil 6 in 1).

Is féidir na vacsaíní seo a instealladh sa sciathán nó sa chos.

Céard a tharlóidh tar éis an vacsaínithe?

D'fhéadfadh sciathán nó cos do linbh a bheith tinn nó fiabhras a bheith air/uirthi tar éis an vacsaínithe. Má tá fiabhras an-ard air/uirthi atá os cionn 39.5°C, tá cead agat go leor leachtanna a thabhairt dóibh, chomh maith le paraicéiteamól nó iobúpróifein. **Féach ar leathanach 32 chun tuilleadh comhairle a fháil, le do thoil.**

Má tá tú buartha faoi do leanbh, déan teagmháil le do dhochtúir ginearálta, d'altra cleachtaidh nó d'altra sláinte poiblí chun tuilleadh comhairle a fháil, le do thoil.

1

Ag an Am Breithe

2 Mhí

2

4 Mhí

Cuairt

5

19

Tá an sceideal óige críochnaithe ag do leanbh anois agus níl aon ghá aige/aici le tuilleadh vacsaíní go dtí go mbeidh sé/sí 4-5 bliana d'aois. Coinnigh pas imdhíonta do linbh sábháilte le haghaidh vacsaíniú amach anseo.

6 Mhí

12 Mhí

13 Mhí

Ionfhabhtuithe agus an chaoi a gcuireann vacsaíní cosaint ar fáil orthu

Is slí shimplí, shábháilte agus éifeachtach é imdhíonadh chun do leanbh a chosaint ar ghalair áirithe. Tá na rioscaí a bhaineann leis na galair seo i bhfad níos mó ná riosca fo-iarsmaí beaga ar bith ó imdhíonadh.

Céard is cúis le hionfhabhtú?

Cruthaítear ionfhabhtú trí fhrídíní ag dul isteach sa chorp trí ghearrthacha nó trí iad a ion-análú nó a shlogadh. Is féidir leis na frídíní galair amhail meiningíteas (ionfhabhtú ar líneáil timpeall na hinchinne), niúmóine (ionfhabhtú scamhóige) nó seipticéime (nimhiú fola) a chruthú ansin.

Céard is galar tógálach ann?

- 20 Is ionann galar tógálach agus galar a scaipeann ó dhuine amháin (duine atá ionfhabhtaithe nó atá ina '(h)iompróir') go duine eile trí chasacht agus ligint sraoth. Is ionann iompróirí agus daoine atá 'ag iompar' frídíní ina gcorp ach nach bhfuil tinn iad féin. Mar shampla, tá frídíní meiningeacócúla ar iompar ag duine amháin as deichniúr, ach ní éireoidh ach duine amháin as 10,000 tinn trí mheiningíteas nó seipticéime de bharr na bhfrídíní sin.

Conas a chosnaíonn corp mo linbh é féin ar ionfhabhtú?

Nuair a ionfhabhtaíonn frídíní corp do linbh, déanann córas imdhíonachta do linbh 'antasubstaintí'. Déanann antasubstaintí an dá rud seo a leanas:

- Is é an chéad rud a dhéanann siad ná ionsaí agus scriosadh na bhfrídíní. Ach ós rud é go gcaitheann an corp méid áirithe ama chun go leor antasubstaintí a dhéanamh, d'fhéadfadh na frídíní díobháil a dhéanamh do chorp do linbh sular féidir leis na hantasubstaintí iad a scriosadh.
- Is é an dara rud a dhéanann siad ná fanacht i gcorp do linbh chun é/í a chosaint ar ionfhabhtú amach anseo. Má dhéanann na frídíní céanna iarracht do leanbh a ionfhabhtú arís, scriosfaidh antasubstaintí na frídíní sula mbeidh seans acu tinneas a chur ar do leanbh. Tugtar 'imdhíonacht' ar

an tslí chóireála frídíní seo. Seo an fáth a thógann an chuid is mó daoine galair amhail an bhruitíneach nó deilgneach uair amháin, fiú má bhíonn siad nochta dóibh go minic.

Is í an fhadhb le himdhíonacht nádúrtha a fháil ar fhrídíní ná go mbíonn ar do leanbh éirí tinn sula mbeidh imdhíonacht aige/aici. Déanta na fírinne, d'fhéadfadh roinnt frídíní tinneas trom a chur ar do leanbh nó é/í a mharú fiú, sula mbeidh a c(h)orp in ann go leor antasubstaintí a chruthú chun na frídíní a scriosadh.

Conas a oibríonn vacsaíní?

Nuair a dhéantar vacsaíniú ar do leanbh, freagraíonn a c(h)orp trí antasubstaintí a dhéanamh, amhail is go raibh sé/sí tar éis an galar a tholghadh gan éirí tinn. Déanann a c(h)orp antasubstaintí ansin chun an vacsaín a scriosadh agus fanann siad seo i gcorp do linbh agus tugann siad cosaint dó/di ar an ngalar féin.

21

Cé mhéad am a thógann vacsaíní le tosú ag obair?

De ghnáth, tógann sé roinnt seachtainí ar vacsaíní tosú ag obair, mar sin, ní bheidh cosaint ag do leanbh ar an bpointe boise. Chomh maith leis sin, caithfear an chuid is mó vacsaíní a thabhairt roinnt uaireanta chun cosaint fhadtéarmach a chruthú. Mar shampla, níl ach leathchosaint ag leanbh a fhaigheann dáileog amháin nó dhá dháileog den vacsaín treacha ar an ngalar sin agus d'fhéadfadh sé/sí triuch a tholghadh fós.

Cén fáth a bhfuil níos mó ná aon dáileog vacsaíne amháin de dhíth ar mo leanbh?

Tugtar breis is dáileog amháin den vacsaín chéanna i rith na gcéad bhlianta de shaol an linbh. Feabhsaíonn na dáileoga breise freagra na n-antasubstaintí agus tugtar cosaint fhadtéarmach níos fearr dá bharr. Tugtar teanndáileoga vacsaíní áirithe chomh maith do leanaí scoile chun cosaint fhadtéarmach níos fearr a chur ar fáil.

Míniú ar an sceideal

Cén fáth a dtugtar vacsaíní ag aois chomh luath sin?

Déantar vacsaíní a instealladh ag aois óg toisc gurb iad leanbáin óga an dream is leochailí i leith na ngalar seo agus is gá iad a chosaint chomh luath agus is féidir. Mar shampla, tá an riosca is mó ag baint le leanbáin atá níos óige ná 6 mhí d'aois maidir le seachghalair throma threacha (is gá 6 as 10 acu a thabhairt go dtí an t-ospidéal, agus tarlaíonn 9 gcinn as 10 mbás de thiuch san aoisghrúpa seo). Ní gnách go moltar vacsaíniú MMR le haghaidh leanaí faoi bhun 12 mhí d'aois, toisc go bhfuil an seans ann nach n-oibreoidh sé i gceart.

Cé chomh trom is atá na galair?

22

D'fhéadfadh ceann ar bith acu leanbh nó duine fásta a mharú. Tá sé éasca dearmad a dhéanamh ar a throime is atá siad toisc nach mbíonn siad ann chomh minic is a bhí san am atá thart, a bhuíochas sin ar vacsaíní go háirithe.

Mharaíodh an bhrúitíneach na mílte daoine in aghaidh na bliana san Eoraip agus sna Stáit Aontaithe. Sna 1940 agus 1950, bhí na mílte páiste fágtha ina mairtínigh nó fuair siad bás de pholaimiailíteas. Tharla sé chomh déanach le lár na 1980 go raibh 100 leanbh in aghaidh na bliana thíos le meiningíteas agus seachghalair throma eile mar gheall ar ionfhabhtú Hib in Éirinn.

Níl aon athrú tagtha ar na galair seo. Is féidir leo a bheith mar chúis le niúmóine, tachtadh, meiningíteas, lot inchinne agus fadhbanna croí go fóill i measc leanaí nach bhfuil cosanta. Maraíonn na galair seo leanaí fós in a lán áiteanna ar fud an domhain, fiú amháin in Éirinn.

An dtugtar an iomarca vacsaíní?

Bíonn roinnt tuismitheoirí buartha go bhféadfadh sraith vacsaíní ag an am céanna ualach rómhór a chur ar chóras imdhíonachta a linbh nó go bhfuil an seans ann nach n-oibreodh na vacsaíní i gceart. Ach níor chóir a bheith buartha faoi rud ar bith, ós rud é go bhfuil córas imdhíonachta do linbh in ann déileáil le vacsaíní go héasca. Tá sé léirithe ag tuarascálacha staidéir go

bhfuil vacsaíní díreach chomh sábháilte agus díreach chomh héifeachtach nuair a thugtar iad le chéile is atá siad nuair a thugtar iad ina n-aonar. Mar shampla, dá mba rud é go bhfuair do pháiste instealltaí singile in ionad na vacsaíne MMR comhcheangailte, bheadh sé/sí nochta do ghalair amhail an bhruitíneach, leicneach nó an bhruitíneach dhearg ar feadh tréimhse níos faide agus ba ghá sé instealladh a dhéanamh air/uirthi in ionad dhá cheann.

Tá gá le méid áirithe instealltaí chun an chosaint is láidre is féidir a thabhairt do do pháiste, mar sin, tá sé tábhachtach an cúrsa a chríochnú. Laghdaítear líon na n-instealltaí le húsáid vacsaíní comhcheangailte, nuair a chuirtear roinnt vacsaíní éagsúla le chéile in aon instealladh amháin.

Roghnaítear na haoiseanna ag a moltar an vacsaíniú a dhéanamh chun an chosaint is luaithe agus is fearr ar ghalair a thabhairt do do leanbh.

23

An oibreoidh imdhíonadh fós mura ndéanfar ar mo leanbh é ag an am ceart?

Oibreoidh. Is ceadmhach an chuid is mó den vacsaíniú seo a dhéanamh ag aois ar bith, agus ní gá do leanbh a chaill instealladh amháin i rith cúrsa instealltaí tosú ó thús arís. Oibreoidh na vacsaíní a tugadh cheana go fóill agus forbróidh cosaint i gcorp do linbh go fóill. Ní gá ach ceist a chur ar do dhochtúir ginearálta faoi seo.

Ní mór an vacsaíniú a dhéanamh ar do leanbh ag an aois cheart, ionas go mbeidh sé/sí cosanta ar ghalair throma nuair a bheidh sé/sí go leochaileach.

BÍODH AN VACSAÍNIÚ DÉANTA IN AM GACH UAIR

Céard a tharlóidh mura ndéanfar an vacsaíniú seo ar mo leanbh?

Go bunúsach, d'fhéadfadh rud amháin as dhá rud éagsúla tarlú:

- Má chaitheann do leanbh a s(h)aol gan a bheith nochta do na galair seo riamh, ní tharlóidh rud ar bith.
- Má nochtar do leanbh do cheann ar bith de na galair seo mar leanbh nó mar dhuine fásta, is maith an seans go dtiocfaidh an galar air/uirthi.

D'fhéadfadh do leanbh

- éirí réasúnta tinn agus go mbeadh air/uirthi fanacht istigh ar feadh roinnt laethanta; nó

- éirí an-tinn agus go mbeadh air/uirthi dul go dtí an t-ospidéal nó go bhfaigheadh sé/sí bás sa chás is measa.

D'fhéadfadh do leanbh na galair sin a scaipeadh go daoine eile nach bhfuil cosanta chomh maith, amhail leanaí atá ró-óg le bheith vacsaínithe. D'fhéadfadh a lán daoine éirí an-tinn agus d'fhéadfadh roinnt acu bás a fháil mura bhfuil go leor daoine cosanta i do phobal.

Cé chomh mór is atá an seans go mbeidh mo leanbh nochta do na galair seo?

24 Is rí-annamh a fheictear cuid de na galair seo in Éirinn inniu, mar sin tá seans beag nochta ann, ach tá cinn eile ann atá coitianta go leor go fóill. Feictear cuid de na galair go hannamh in Éirinn ach tá siad coitianta in áiteanna eile ar domhan, mar sin d'fhéadfadh do pháiste na galair sin a thógáil agus é/í ag taisteal thar lear.

Níor chóir duit talamh slán a dhéanamh de go bhfuil do pháiste sábháilte go hiomlán ar ghalair, fiú amháin na cinn a fheictear go hannamh. Tá diftéire ann go fóill i roinnt tíortha san Áise. Tharla paindéim mhór pholaimiailtís in Oirthear na hEorpa i rith 2010. Tá polaimiailíteas ann go fóill sa Phacastáin, sa Nigéir, san India agus san Afganastáin.

Ós rud é go bhfuil méadú tagtha ar an méid taistil a dhéantar go dtí agus ó na tíortha seo, d'fhéadfadh na galair seo éirí níos coitianta. Mura mbíonn go leor daoine imdhíonta, tarlóidh eipidéimí dá bharr go cinnte.

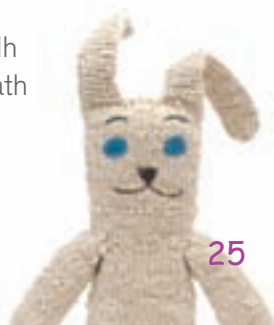

Más rud é nach bhfuil do leanbh imdhíonta, tá baol níos mó ann go dtógfaidh sé/sí na hionfhabhtuithe seo nuair a bheidh sé/sí níos sine. Tá roinnt ionfhabhtuithe níos dainséaraí i measc déagóirí nó daoine fásta ná mar atá siad i measc leanaí. Mar shampla, d'fhéadfadh leicneach i measc buachaillí in aois an déagóra nó i measc na bhfear óg at na magairlí a chruthú, agus má thógann bean an bhruitíneach dhearg i rith an luath-thoirchis, d'fhéadfadh sí seo máchailí breithe móra a chur ar an leanbán. D'fhéadfadh an bhruitíneach a bheith níos troime i measc daoine fásta.

An oibríonn vacsaíní i gcónaí?

Oibríonn vacsaíní an chuid is mó den am, ach ní oibríonn siad i gcónaí. Cosnaíonn an chuid is mó d'imdhíonadh óige 90% go 99% de na leanaí a ndéantar orthu é, ach tarlaíonn sé uaireanta nach bhfreagraíonn corp linbh áirithe do vacsaíní áirithe.

Seo fáth eile a bhfuil sé tábhachtach go ndéanfaí imdhíonadh ar gach leanbh. Tá leanbh nár fhreagair d'imdhíonadh ag brath ar imdhíonadh na ndaoine eile thart timpeall air/uirthi chun cosaint a chur ar fáil. D'fhéadfadh do leanbh a bheith ionfhabhtaithe ag leanbh nach bhfuil imdhíonaithe ach ní ag leanbh atá imdhíonach.

25

Éifeachtacht Vacsaíní

Vacsaín	Céatadán na leanaí imdhíonacha tar éis instealladh na ndáileog molta vacsaíne
Vacsaín BCG	Suas le 80%
Vacsaín diftéire	95%
Vacsaín Heipitíteas B	98%
Vacsaín Hib	95 go 100%
Vacsaín MMR	95%
Vacsaín Men C	90%
Vacsaín treacha	80 go 85%
Vacsaín níumacocúil (PCV)	90%
Vacsaín polaimiailítis	99%
Vacsaín teiteanais	Beagnach 100%

I scoil 1,000 dalta

Gan vacsaín MMR ✗

- 1,000 cás den bhrúitíneach
- Tagann niúmóine ar 40 leanbh
- Tagann ionfhabhtú cluaise ar 50 leanbh
- Faigheann 1-2 leanaí bás

Vacsaínithe le MMR ✓

- 50 cás den bhrúitíneach
- Tagann niúmóine ar 2 leanaí
- Tagann ionfhabhtú cluaise ar 2-3 leanaí

Comhábhair agus sábháilteacht vacsaíní

26

Céard atá istigh i vacsaíní?

Cuimsíonn vacsaíní comhábhair ghníomhacha (an vacsaín féin) agus breiseáin amhail leasaithigh agus cobhsaitheoirí.

Comhábhair ghníomhacha

Déantar vacsaíní as na frídíní céanna a chruthaíonn ionfhabhtuithe, ach maraítear nó lagaítear na frídíní i vacsaíní ionas nach gcuirfidh siad breoiteacht ar do leanbh agus ionas go mbeidh sé sábháilte iad a úsáid.

Breiseáin

D'fhéadfadh na nithe seo a leanas a bheith sna vacsaíní:

- méid beag leasaithigh chun an vacsaín a chosaint ar éilliú
- breiseáin eile le cinntiú go bhfuil an comhábhar gníomhach vacsaíne measctha go cothrom ar fud an mheascáin insteallta agus
- méid beag de shalann alúmanaim, rud a chabhraíonn leis an gcorp freagairt don vacsaín ar bhonn níos fearr.

Tá an leibhéal breiseáin i vacsaíní an-íseal agus laistigh de na leibhéil atá molta go hidirnáisiúnta. Ní chruthaíonn na breiseáin seo aon fhadhbanna sláinte troma i leanbáin agus leanaí óga.

An bhfuil vacsaíní sábháilte?

Tá na vacsaíní a úsáidtear in Éirinn sábháilte. Is féidir le fo-iarsmaí a bheith ag baint le gach cineál leighis, ach bíonn siad seo lag de ghnáth i gcás vacsaíní, amhail sciathán nó cos thinn nó fiabhras lag. Is rí-annamh a bhíonn fo-iarsmaí troma ag baint le vacsaíní.

Léiríonn taighde as áiteanna ar fud an domhain gurb é imdhíonadh an tslí is sábháilte chun sláinte do linbh a chosaint. Is féidir le do dhochtúir nó d'altra na rioscaí a phlé leat sula ndéanfar vacsaíniú ar do leanbh.

Tá na vacsaíní molta go léir a úsáidtear chun leanaí a chosaint in Éirinn ceadúnaithe ag Bord Leigheasra na hÉireann nó ag an nGníomhaireacht Leigheasra Eorpach. Tugtar cead chun iad a úsáid san aon chás go bhfuil taispeánta go bhfuil siad éifeachtach agus sábháilte.

Céard faoi na scéalta sceimhle?

Tá a fhios againn nach gcruthaíonn vacsaíní uathachas, diaibéiteas, scléaróis iolrach, ailléirgí, asma ná neamhord easnamh airde (rud ar a dtugtar hipirghníomhaíocht go coitianta). Ach nuair a tharlaíonn rudaí dár leanaí timpeall an ama a dhéantar imdhíonadh orthu, is féidir linn a bheith ag ceapadh go mícheart go bhfuil nasc idir an dá rud. Mar shampla, tugtar comharthaí an uathachais faoi deara de ghnáth timpeall na haoise a ndéantar vacsaíniú MMR ar leanaí, ach níl ceann amháin mar chúis le ceann eile. Ós rud é go n-imdhíontar an chuid is mó leanaí, tá seans mór ann go mbíonn imdhíonadh déanta ar na leanaí i riochtaí sláinte amhail uathachas, asma nó neamhord easnamh airde chomh maith. Tá na tuarascálacha staidéir a rinneadh le fáil amach ar dhóchúlacha go mbeidh leanaí a bhfuil imdhíonadh déanta orthu sna riochtaí seo, tá siad tar éis a thaispeáint nach bhfuil aon cheangal ann idir na riochtaí seo agus vacsaíní.

27

Tá taighde cuimsitheach déanta ar an vacsaín MMR sa RA, sna SAM, sa tSualainn agus san Fhionlainn, a raibh na mílte leanbh páirteach ann. Léirigh an taighde seo nach bhfuil aon cheangal ann idir MMR agus uathachas. Rinne staidéar amháin scrúdú ar gach leanbh a rugadh sa Danmhairg ó 1991 go dtí 1998. Rinneadh vacsaíniú MMR ar 82% de na leanaí a rugadh sa Danmhairg i rith na tréimhse sin. Rinne na taighdeoirí scrúdú ar na taifid ar bhreis is leathmhilliún leanbh agus fuarthas go raibh an riosca céanna uathachais ann i measc leanaí imdhíonaithe is a bhí i measc leanaí nach raibh imdhíonaithe. Aontaíonn saineolaithe ó gach cearn den domhan, an Eagraíocht Dhomhanda Sláinte san áireamh, nach bhfuil aon cheangal ann idir MMR agus uathachas.

Ceisteanna coitianta faoi imdhíonadh

An bhfuil aon fháthanna ann ar chóir moill a chur ar imdhíonadh?

Is beag fáth leighis atá ann le moill a chur ar imdhíonadh. Má tá teocht ard ar do leanbh, ba chóir an t-imdhíonadh a chur siar go dtí go mbeidh biseach tagtha ar do leanbh. Ach is féidir leanbáin agus leanaí atá ag casacht go bog nó a bhfuil slaghdán éadrom orthu nó atá ag caitheamh antaibheathach, is féidir iad a imdhíonadh go sábháilte agus go héifeachtach.

Má tá inní ort nach bhfuil do leanbh oiriúnach le bheith imdhíonta, labhair le do dhochtúir nó altra sula gcuirfí an t-imdhíonadh siar.

28 Céard faoi chás ina raibh mo leanbh neamhaibí, go raibh meáchan breithe íseal aige/aici nó go raibh buíochán air/uirthi?

Tá sé tábhachtach leanbáin neamhaibí a chosaint, mar is mó an baol dóibh ó ionfhabhtuithe áirithe. Go ginearálta, ba chóir leanbáin neamhaibí a imdhíonadh mar is gnách. Más rud é go raibh meáchan breithe an-íseal ag do leanbh, ba chóir duit a riachtanais imdhíonta a phlé le do leanbhla. Ba chóir leanbáin a raibh buíochán orthu tar éis na breithe nó iad siúd a bhfuil cíoch á tabhairt dóibh a imdhíonadh mar is gnách.

Céard faoi chás ina bhfuil galar trom ar mo leanbh?

Tá sé an-tábhachtach go ndéantar imdhíonadh ar leanaí a bhfuil galair thromha orthu, mar is minic gur mó an baol dóibhsean ó sheachghalair ionfhabhtuithe.

Ba chóir leanaí atá i riochtaí cobhsaí néareolaíocha amhail pairilis cheirbreach nó Siondróm Down a imdhíonadh mar is gnách.

Ach caithfear a bheith cúramach más féidir le galar an linbh, nó a chóir leighis, a (h)imdhíonacht a laghdú. Ba chóir smaoineamh domhain a dhéanamh ar imdhíonadh leanaí a bhfuil ailse nó neamhord easpa imdhíonachta orthu, nó atá ag caitheamh leigheasanna a d'fhéadfadh a gcumas troid i gcoinne ionfhabhtuithe a laghdú. Pléigh é seo le do dhochtúir.

Níor chóir vacsaíniú MMR a dhéanamh ar leanaí a fuair fuilaistriú nó a fuair táirgí fola go dtí trí mhí tar éis an fhuilaistrithe.

Céard ba chóir a dhéanamh má tá asma, eachma nó fiabhras léana ar mo leanbh?

Ba chóir leanaí a bhfuil asma, eachma, fiabhras léana agus ailléirgí orthu a imdhíonadh, fiú má tá ailléirge throm orthu le huibheacha (mar shampla, aodh thochais (tuairteanna dearga tochasacha), at an bhéil nó na scornaí, deacrachtaí anáilaithe, cársánacht, brú fola íseal agus croitheadh).

Ba chóir leanaí atá ag caitheamh stéaróideach trí anáilóir nó in uachtar stéaróideach dáileoige ísle a imdhíonadh mar is gnách. Má tá amhras ar bith ort, labhair leis an dochtúir nó leis an altra atá ag déanamh an imdhíonta.

29

An ceadmhach vacsaíniú MMR agus vacsaíniú eile a dhéanamh ar mo leanbh má tá ailléirge air/uirthi le huibheacha?

Creideadh san am atá caite nárbh chóir vacsaíniú MMR a dhéanamh ar leanaí a bhfuil ailléirge orthu le huibheacha. Is ceadmhach vacsaíniú MMR a dhéanamh ar leanaí a bhfuil ailléirge orthu le huibheacha. Más rud é nach dtaitníonn uibheacha le do leanbh nó má bhíonn buinneach nó tinneas boilg air/uirthi tar éis dó/di uibheacha a ithe, ní fáth maith é seo chun an t-imdhíonadh MMR a sheachaint, agus níl aon ghá le réamhchúraimí speisialta a dhéanamh.

Má tá amhras ar bith ort, labhair leis an dochtúir nó leis an altra atá ag déanamh an imdhíonta.

Níor chóir vacsaíniú fliú a dhéanamh orthusan a bhfuil ailléirge ghéar le huibheacha orthu.

Céard faoi chás ina bhfuil titeamas ar mo leanbh nó go raibh sé/sí i dtrithí (taomanna)?

Ba chóir na leanaí seo a imdhíonadh go fóill má tá siad i riocht cobhsaí.

Tagann taomanna ar roinnt leanaí (trithí fiabhrasacha) má bhíonn teocht ard nó fiabhras orthu. Má thagann fiabhras ard air/uirthi (breis is 39.5°C) tar éis dó/di a bheith vacsaínithe, tabhair paraicéiteamól nó iobúpróifein dó/di.

Ba chóir leanaí a bhfuil stair theaghlaigh de thaomanna nó titimeas ag baint leo a imdhíonadh mar is gnách.

Céard faoi chás ina ndeachaigh mo leanbh faoi scian le déanaí nó má tá sé beartaithe go rachaidh sé/sí faoi scian?

Ná cuir an t-imdhíonadh siar más rud é go mbeidh do leanbh ag dul faoi scian nó má tharla sé seo le déanaí. Níl aon ghá le himdhíonadh a chur siar toisc go mbeifear ag dul faoi scian, agus níl aon ghá le hobráid a chur siar de bharr imdhíonadh le déanaí.

Céard a dhéanfar má bhí ceann de na galair seo ar mo leanbh cheana?

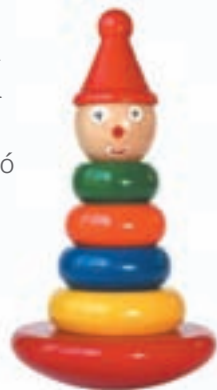
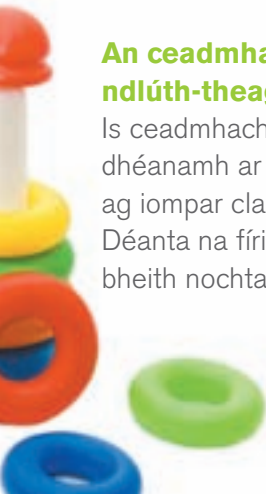
30

Ba chóir duit do leanbh a imdhíonadh ar na galair seo go fóill, fiú más rud é go raibh siad air/uirthi cheana féin. Tá sé tábhachtach a bheith cosanta ar na galair go léir a chuimsítear sa vacsaín, fiú más rud é go raibh ceann amháin de na galair ar an leanbh roimhe seo. Tá sé seo thar a bheith tábhachtach, ós rud é nach bhforbraíonn leanaí faoi bhun dhá bhliain d'aois go leor imdhíonacht nádúrtha tar éis do bhreiteacht Hib, Men C nó galair níumacocúil a bheith orthu agus ba chóir iad a imdhíonadh go fóill dá bharr.

An ceadmhach mo leanbh a imdhíonadh fad is a bhíonn sé/sí i ndlúth-theagmháil le bean atá ag iompar clainne?

Is ceadmhach. Níl aon fhadhb ag baint le gnáth-imdhíonadh a dhéanamh ar leanbh a bhíonn i ndlúth-theagmháil le bean atá ag iompar clainne.

Déanta na fírinne, cosnóidh imdhíonadh an linbh an mháthair ó bheith nochta do ghalair amhail an bhrúitíneach dhearg.

An mbíonn vacsaíní eile de dhíth ar leanaí áirithe chomh maith?

Bíonn. Bíonn leanaí ar tógadh a liatháin astu nó a bhfuil fiobróis chisteach, easpa imdhíonachta, galar croí, scamhóige, ae nó duáin ainsealach, galar corráncheallach nó galair amhail diaibéiteas orthu i mbaol níos mó ó ionfhabhtuithe áirithe. Má tá aon ghalair fadtéarmach ar do leanbh, cuir ceist ar do dhochtúir an bhfuil gá lena (h)imdhíonadh ar ghalair amhail fliú nó heipitíteas A.

Má tá tú le taisteal go tír eile, cuimhnigh ar a fháil amach an bhfuil aon vacsaíniú speisialta is gá a dhéanamh ar do leanbh.

Tá níos mó daoine sábháilte ag imdhíonadh ar ghalair thógálacha ná ag aon idirghabháil sláinte poiblí eile, seachas uisce glan a sholáthar.

Ceisteanna coitianta tar éis imdhíonadh

Céard iad na frithghníomhartha coitianta a d'fhéadfadh teacht ar mo leanbh tar éis dó/di a bheith vacsaínithe agus céard ba chóir dom a dhéanamh?

Frithghníomh Coitianta	Céard ba chóir a dhéanamh
Tinneas, at agus deirge san áit a ndearnadh an t-instealladh	• Tabhair paraicéiteamól nó iobúpróifein chun tinneas agus pianta a mhaolú • Bí cinnte nach bhfuil na héadaí rótheann ná ag cuimilt in aghaidh na háite a ndearnadh an t-instealladh
Fiabhras (breis is 39.5°C)	• Ná cuir an iomarca éadaí ar do leanbán • Bí cinnte nach bhfuil a s(h)eomra róthe • Tabhair leachtanna breise dó/di le n-ól • Tabhair paraicéiteamól nó iobúpróifein chun an fiabhras a mhaolú
Tinneas cinn nó colgaí	• Tabhair paraicéiteamól nó iobúpróifein chun tinneas agus pianta a mhaolú

32

Cuimhnigh go bhféadfadh do leanbh a bheith tinn ar fháth éigin eile, má éiríonn sé/sí an-tinn tar éis vacsaíniú. Labhair le do dhochtúir ginearálta faoi seo.

Ní gnách gur gá do leanaí aon leigheas a chaitheamh nuair a dhéantar vacsaíniú orthu. Ach má tá fiabhras ar do leanbh (os cionn 39.5°C) nó má tá sé/sí tinn san áit a ndearnadh an t-instealladh, tá cead agat paraicéiteamól nó iobúpróifein a thabhairt dó/di.

Cuimhnigh go bhféadfadh fiabhras teacht ar do leanbh thart ar 6 go 10 lá i ndiaidh an vacsaínithe MMR, mar sin, tabhair paraicéiteamól nó iobúpróifein dó/di ansin.

Tá an dáileog pharaicéiteamóil nó iobúpróifeine a mholtar do do leanbh scríofa ar an mbuidéal de réir aois an linbh.

Iarr ar do phoitigéir meascán paraicéiteamóil nó iobúpróifeine gan siúcra atá oiriúnach d'aois do linbh a thabhairt duit, le do thoil.

D'fhéadfadh úsáid paraicéiteamóil nó iobúpróifeine thar thréimhse fhada gan comhairle ó dhochtúir dochar a dhéanamh do dhuine.

Céard faoi chás ina dtiocfadh frithghníomh ailléirgeach ar mo leanbh le vacsaíní?

Is rí-annamh a bhíonn frithghníomhartha troma ailléirgeacha ag baint le vacsaíní. D'fhéadfadh frithghníomh trom ailléirgeach teacht ar aon duine amháin as milliún. Ar na comharthaí atá ann maidir le frithghníomh trom ailléirgeach, tá deacracht anáilthe, piachán, cársánacht, aodh thocais, mílíteacht, laige, buille tapa croí, meadhrán agus at scornaí. Má dhéantar cóireáil thapa ar an bhfrithghníomh, tiocfaidh biseach iomlán ar an leanbh. Tá dochtúirí agus altraí a dhéanann imdhíonadh oilte le déileáil le frithghníomhartha ailléirgeacha.

Céard faoi chás ina bhfuil mo leanbh thíos le fo-iarsmaí vacsaíne ar bith?

Ní bhíonn sa chuid is mó fo-iarsmaí vacsaíní ach frithireacht agus at nó pian san áit a ndearnadh an t-instealladh nó fiabhras. Is gnách go dtagann leanaí ó na fo-iarsmaí beaga seo taobh istigh de lá nó dhó. Tarlaíonn an chuid is mó de na fo-iarsmaí beaga seo ar an gcéad nó ar an dara lá tar éis an imdhíonta. Ach d'fhéadfadh fiabhras nó gríos teacht ar leanaí áirithe 6 go 10 lá tar éis an vacsaínithe MMR (an bhruitíneach bheag). Níl sé seo tógálach.

Déanann Bord Leigheasra na hÉireann monatóireacht ar na fo-iarsmaí go léir a thuairiscítear ó vacsaíní. Tarlaíonn sé seo i dtíortha eile chomh maith, ionas gur féidir fo-iarsmaí nua agus annamh a bhrath go tapa agus gur féidir aon ghníomhú riachtanach a chur i gcrích.

Má bhíonn aon fho-iarsmaí ar do leanbh tar éis imdhíonadh, cuir an méid seo in iúl do do dhochtúir ginearálta, ionas gur féidir leis nó léi é a thuairisciú do Bhord Leigheasra na hÉireann.

Ní raibh mo leanbh ar fónamh i ndiaidh na dáileoige deiridh de vacsaín. Ar chóir dó/di an chéad dáileog eile a fháil?

D'fhéadfadh roinnt leanaí a bheith breoite i ndiaidh a n-imdhíonta. Níl aon fháth nár chóir an cúrsa vacsaíní a chríochnú de ghnáth. Mar sin féin, más rud é go raibh frithghníomh ailléirgeach trom ar do leanbh (is é sin le rá, croitheadh nó deacracht anáilthe), níor chóir an vacsaíniú sin a dhéanamh air/uirthi arís go dtí go mbeidh a fhios agat cén fáth ar tharla sé seo. Labhair leis an dochtúir faoin bhfrithghníomh sa chás seo.

Na galair agus na vacsaíní a chuireann cosaint ar fáil orthu

Leagann an tábla ar na chéad leathanaigh eile amach:

- an cur síos ar na **galair**
- **éifeachtaí** an ghalair agus
- **fo-iarsmaí** féideartha na vacsaíne

34

Galar	Éifeachtaí an ghalair	Fo-iarsmaí vacsaíní
Diftéire – baictéir thógálacha a scaipeann trí dhlúth-theagmháil le duine ionfhabhtaithe nó iompróir agus bíonn sé mar chúis le scornach thinn agus deacrachtaí géara anáilaithe	Ar na daoine a dtiocfaidh diftéire orthu: • Gheobhaidh 1 as 15 bás. • Scaoileann na baictéir tocsain (nimh) a d'fhéadfadh a bheith mar chúis le parailis agus teip croí.	Ar na daoine atá imdhíonta: • Beidh craiceann dearg agus atá ar 1 as 10 san áit a ndearnadh an t-instealladh nó beidh fiabhras air/uirthi. Is rí-annamh a bhíonn fo-iarsmaí troma i gceist.
Haemophilus influenzae B (Hib) – - baictéir thógálacha a scaipeann trí dhlúth-theagmháil le duine ionfhabhtaithe agus bíonn sé mar chúis le meiningíteas (athlasadh na línéala thart timpeall ar an inchinn), eipeaglotáiteas (at sa scornach is cúis le tachtadh), seipticéime (nimhiú fola) agus oistéimíailíteas (ionfhabhtú cnáimhe).	Ar na daoine a thógann galar Hib: • Gheobhaidh 1 as 20 duine a bhfuil meiningíteas Hib orthu bás; • Beidh lot inchinne nó bodhaire bhuan ar 1 as 4 a thagann ó mheiningíteas Hib; agus • Gheobhaidh 1 as 100 duine a bhfuil eipeaglotáiteas (at sa scornach is cúis le tachtadh) orthu bás.	Ar na daoine atá imdhíonta: • Beidh míchompord, deirge nó at ar 1 as 5 san áit a ndearnadh an t-instealladh; agus • Beidh fiabhras ar 1 as 50.
Heipitíteas B – víreas tógálach a scaiptear trí theagmháil le fuil nó leacht choirp eile de chuid duine ionfhabhtaithe agus bíonn sé mar chúis le galar ae. Tá baol níos mó ann do leanaí go mbeidís ionfhabhtaithe le heipitíteas B ar feadh a saoil.	Ar na daoine a bhfuil ionfhabhtú heipitíteas B orthu ar feadh a saoil • Gheobhaidh 1 as 4 bás de choilm an ae (ciorróis) nó d'aillse ae.	Ar na daoine atá imdhíonta: • Beidh míchompord, craiceann dearg nó atá ar 1 as 10 san áit a ndearnadh an t-instealladh, nó beidh fiabhras orthu. Is rí-annamh a bhíonn fo-iarsmaí troma i gceist.

Galar

An Bhruitiúneach – víreas an-tógálach a scaiptear trí dhlúth-theagmháil le duine ionfhabhtaithe agus a bhíonn mar chúis le fiabhras, casacht agus gríos.

Éifeachtaí an ghalair

Ar na daoine a thógann an bhrúitiúneach:

- Gheobhaidh 1 nó 2 as 1,000 bás;
- Tiocfaidh ionfhabhtú cluaise ar dhuine amháin as 20;
- Tógfaidh 1 as 25 niúmóine nó broicíteas;
- Beidh duine as 200 i dtrithí (taomanna); agus
- Tiocfaidh buinneach ar 1 as 6.
- Tiocfaidh einceifilíteas ar 1 as 1,000 (athlasadh na hinchinne). Maidir le gach 10 leanaí a dtagann einceifilíteas orthu:
 - Gheobhaidh duine amháin bás; agus
 - tarlóidh lot inchine do thuairim is 4.
- Tagann SSPE (meath inchine) ar 1 as 8,000 leanbh faoi bhun dhá bhliain d'aois, rud a d'fhéadfadh tarlú na blianta fada tar éis na brúitíní agus bíonn sé marfach i gcónaí.
- Beidh fadhb théachtaithe fola ag 1 as 6,000

Fo-iarsmaí vacsaíne

Ar na daoine atá imdhónta:

- Beidh 1 as 10 faoi mhíchompord nó beidh a gcráiceann dearg nó atá san áit a ndearnadh an t-instealladh nó beidh fiabhras orthu.
- Tiocfaidh gríos ar 1 as 20, sé go deich lá ina dhiaidh sin (níl sé seo tógálach);
- Beidh 1 as 1,000 i dtritheamh (taom).
- D'fhéadfadh einceifilíteas teacht ar 1 as milliún (athlasadh na hinchinne).
- Beidh fadhb shealadach théachtaithe fola ag duine amháin as 22,000

Na galair agus na vacsaíní a chuireann cosaint ar fáil orthu

36

- an cur síos ar na **galair**
- **éifeachtaí** an ghalair agus
- **fo-iarsmaí** féideartha na vacsaíne

Galar	Éifeachtaí an ghalair	Fo-iarsmaí na vacsaíne
Galar meiningeacocúil C (Men C) – baictéir thógálacha a scaiptear trí sheile nó dlúth-theagmháil le duine ionfhabhtaithe nó iompróir agus bíonn sé mar chúis le meiningíteas nó seipticéime, nó an dá rud. (Ní chuireann vacsaín Men C cosaint ar fáil ar chineálacha eile meiningitis, lena n-áirítear meiningíteas mar gheall ar ghalair meiningeacocúil B)	Ar na daoine a dtiocfaidh galar Men C orthu: • Gheobhaidh 1 as 15 bás • Beidh 1 as 10 a thagann ó ghalair meiningeacocúil faoi mhíchumas mór, amhail bodhaire, lot inchinne, nó caillteanas méar, ladhracha, lámh, troithe, sciathán nó cos.	Ar na leanbáin atá imdhíonta: • Beidh deirge nó at ar chraiceann 1 as 20 leanbán san áit a ndearnadh an t-instealladh; • Tiocfaidh fiabhras ar 1 as 20 leanbán; • Éireoidh 1 as 2 leanbán coilgneach; agus • D'fhéadfadh tinneas boilg a bheith ar 1 as 100 nó d'fhéadfaidís a bheith ag urlacan.
Leicneach – víreas tógalach a scaiptear trí dhlúth-theagmháil le duine ionfhabhtaithe agus a bhíonn mar chúis le faireoga atá muiníl agus fiabhras. 	Ar na daoine a dtiocfaidh leicneach orthu: • Tógfaidh 1 as 20 meiningíteas víreasach; • Tiocfaidh einceifilíteas (athlasadh inchinne) ar 1 as 1,000; • Beidh magairlí atá ar 4 as 10 fear a bhfuil leicneach orthu; • Beidh fiabhras, tinneas cinn, agus faireoga seileacha atá faoin ngiall ag 1 as 3; agus • D'fhéadfadh duine amháin as 20,000 éirí bodhar. D'fhéadfadh leicneach a bheith mar chúis le neamhthorthúlacht i measc na bhfear i gcásanna annamha chomh maith.	Ar na daoine atá imdhíonta: • D'fhéadfadh at na bhfaireog sheileach faoin ngiall teacht ar 1 as 100; agus • D'fhéadfadh einceifilíteas éadrom teacht ar 1 as 3 mhilliún (athlasadh inchinne).

Galar	Éifeachtaí an ghalair	Fo-iarsmaí na vacsaíne
Triuch – baictéir thógálacha a scaiptear trí dhlúth-theagmháil le duine ionfhabhtaithe agus bíonn sí mar chúis le casacht triuchaíola agus urlacan. D'fhéadfadh an galar maireachtáil ar feadh suas le trí mhí.	Ar na daoine a dtagann triuch orthu: • Gheobhaidh 1 as 500 bás de niúmóine nó lot inchinne (tarlaíonn 90% de na básanna i measc leanaí atá faoi bhun 6 mhí d'aois); • Tiocfaidh taomanna ar 1 as 125 (1 as 70 más leanaí faoi bhun 6 mhí d'aois atá i gceist); • Tiocfaidh einceifilíteas ar 1 as 1000 (1 as 500 má tá siad faoi bhun 6 mhí d'aois); • Tiocfaidh niúmóine ar 1 as 20 (1 as 10 má tá siad faoi bhun 6 mhí d'aois); agus • Beidh ar 1 as 5 dul go dtí an t-ospidéal.	Ar na daoine atá imdhíonta: • Beidh craiceann dearg agus atá ar 1 as 10 san áit a ndearnadh an t-instealladh nó beidh fiabhras orthu. • seans go mbeidh thart ar 1 as 2,500 ag caoineadh ar feadh níos mó ná trí huaire tar éis an imdhíonta; agus • D'fhéadfadh 1 as 12,500 a bheith i dtritheamh (taom). Is rí-annamh a bhíonn fo-iarsmaí troma i gceist.
Galar meiningeacocúil – baictéir thógálacha a scaiptear trí dhlúth-theagmháil le duine ionfhabhtaithe nó iompróir agus a bhíonn mar chúis le galair ionracha, amhail niúmóine, meiningíteas agus seipticéime.	Ar na daoine sin a bhíonn ionfhabhtaithe agus a thógann galar ionrach: • Tiocfaidh niúmóine ar 1 as 3; • Tiocfaidh meiningíteas ar 1 as 3; agus • Gheobhaidh 1 as 10 bás.	Ar na daoine atá imdhíonta: • Beidh 1 as 10 míchompordach nó atá san áit a ndearnadh an t-instealladh nó beidh fiabhras orthu Is rí-annamh a bhíonn fo-iarsmaí troma i gceist.

Na galair agus na vacsaíní a chuireann cosaint ar fáil orthu

38

- an cur síos ar na **galair**
- **éifeachtaí** an ghalair agus
- **fo-iarsmaí** féideartha na vacsaíne

Galar	Éifeachtaí an ghalair	Fo-iarsmaí na vacsaíne
Polaimiailíteas – víreas tógálach a scaiptear trí dhlúth-theagmháil le duine ionfhabhtaithe nó lena f(h) aecas (cac). Bíonn sé mar chúis le fiabhras, tinneas cinn agus urlacan agus d'fhéadfadh pairilis a bheith mar thoradh air ina dhiaidh sin.	Ar na daoine a thógann polaimiailíteas: • Tíocfaidh pairilis ar thuairim is duine as 100; • Gheobhaidh duine as 20 de na hothair a dtagann parailis orthu bás; agus • 1 as 2 díobhsan a bhfuil parailis orthu agus a thagann slán, beidh parailis orthu go deo.	• Níl aon fho-iarsmaí troma taifeadta maidir leis an vacsaín polaimiailíteis dhíghníomhaithe, atá á húsáid le breis is 40 bliain anuas. • D'fhéadfadh an áit a ndearnadh an t-instealladh a bheith beagán dearg nó pianmhar.
An Bhruitíneach Dhearg – víreas tógálach a scaiptear trí dhlúth-theagmháil le duine ionfhabhtaithe agus bíonn sé mar chúis le gríos, fiabhras agus faireoga ata. D'fhéadfadh máchailí móra breithe a bheith ar leanbán má thógann an mháthair an bhruitíneach dhearg i rith an luath-thoirchis.	Ar na daoine a dtiocfaidh an bhruitíneach dhearg orthu: • Beidh máchail mhór bhreithe ar 9 as 10 leanbán (amhail bodhaire, daille, lot inchinne nó máchailí croí) má thógann an mháthair an bhruitíneach dhearg i rith an luath-thoirchis; • Tógfaidh duine as 3,000 trombaicítipéine (ballbhrú nó cur fola an chraicinn); • Tagann einceifilíteas ar 1 as 6,000 (athlasadh inchinne). • Tíocfaidh gríos chomh maith le pian agus at faireog ar thuairim is duine as beirt; agus • Beidh ailt phianmhara ag breis is leath de na mná a thógann an bhruitíneach dhearg.	Ar na daoine atá imdhíonta: • Beidh míchompord, deirge nó at ar dhuine as 10, san áit a ndearnadh an t-instealladh nó beidh fiabhras orthu; • Beidh faireoga ata, muineál righín nó pianta alt ar 1 as 20; • Tagann gríos ar 1 as 20 (rud nach bhfuil tógálach); • Tarlaíonn ballbhrú nó ur fola do 1 as 22,000; agus • d'fhéadfadh einceifilíteas (athlasadh na hinchinne) teacht ar dhuine amháin as milliún).

Galar	Éifeachtaí an ghalair	Fo-iarsmaí na vacsaíne
Teiteanas – baictéir ón ithir a scaoileann tocsain agus bíonn sé mar chúis le freangáí pianmhara matán, thríthí agus glas géill.	Ar na daoine a dtiocfaidh teiteanas orthu: • Gheobhaidh 1 as 10 bás Tá an riosca is mó ann i measc daoine atá an-óg nó an-sean.	Ar na daoine atá imdhíonta: • Beidh an áit a ndearnadh an t-instealladh dearg agus ata i gcás duine as 10, nó beidh fiabhras orthu. Is rí-annamh a bhíonn fo-iarsmaí tromha i gceist
Eitinn – - baictéir thógálacha a ionfhabhtaíonn na scamhóga agus a scaipeann trí dhlúth-theagmháil le duine ionfhabhtaithe. Bíonn sí mar chúis le casacht, cur allais, cailleadh meáchain agus tuirse. Is féidir le heitinn an inchinn nó codanna eile an choirp a ionfhabhtú chomh maith, ach níl an cineál eitinne seo tógálach.	Beidh cóireáil leighis a leanfaidh ar aghaidh ar feadh cuid mhaith míonna riachtanach do dhaoine a thógann eitinn chun í a leigheas. San am atá thart, fuair a lán daoine in Éirinn bás d'eitinn. 	Ar na daoine atá imdhíonta: • tiocfaidh spuaic agus colm ar sciathán na coda is mó de na daoine san áit a ndearnadh instealladh BCG orthu; • d'fhéadfadh faireoga beaga ata a bheith ar 1 as 100 faoina sciatháin; agus • d'fhéadfadh ionfhabhtú teacht ar thuairim is 1 as 1,000, rud ar féidir cóireáil a dhéanamh air.

An clár vacsaínithe scoile

Is gá do leanaí teanndáileoga de vacsaíní áirithe a fháil ar scoil chun iad a chosaint ar na galair seo.

- Nuair a bheidh do leanbh 4 go 5 bliana d'aois, déanfar dhá chineál vacsaínithe air/uirthi:
 - teanndáileog 4 in 1 chun cosaint a chur ar fáil ar dhiftéire, triuch, polaimiailíteas agus teiteanas; agus
 - dara dáileog de vacsaín MMR chun cosaint a chur ar fáil ar an mbruitíneach, leicneach agus an bhruitíneach dhearg.
- Is gnách go mbíonn an vacsaíniú seo déanta ar scoil ag dochtúir nó altra de chuid FSS, nó ag do dhochtúir ginearálta i gceantair áirithe.

40

- Nuair a bheidh do leanbh 11 go 14 bliana d'aois, déanfar instealladh vacsaín teanndáileoige teiteanais agus diftéire ina bhfuil dáileog bheag air/uirthi. Is gnách go mbíonn an vacsaín seo tugtha ar scoil ag dochtúir nó altra de chuid FSS.
- Nuair a bheidh d'iníon sa chéad bhliain den mheánscoil, (thart ar 12 bhliain d'aois) déanfar vacsaíniú HPV (Papalómaivíreas Daonna) uirthi, chun cosaint a sholáthar ar ailse cheirbheacs. Déanfar trí dháileog den vacsaín seo a instealladh i rith 6-12 mhí. Bíonn an vacsaín seo tugtha ar scoil ag dochtúir nó altra de chuid FSS.

Nuair a bheidh an vacsaíniú seo á dhéanamh ar scoil, inseoidh FSS an dáta imdhíonta duit. Má chailleann do leanbh an t-imdhíonadh sin ar scoil, déanfaidh FSS socrú ionas go ndéanfar vacsaíniú ar do leanbh i gclinic.

Tá an t-imdhíonadh óige molta go léir atá liostaithe sa sceideal imdhíonta scoile ar fáil saor in aisce in Éirinn.

Má tá tuilleadh eolais uait, féach ar www.immunisation.ie

Tuilleadh eolais

Tá an t-eolas atá tugtha sa leabhrán seo ar an eolas is déanaí atá ar fáil ag an am seo. Tá eolas breise, lena n-áirítear naisc leis na Treoirínte Imdhíonta d'Éirinn agus naisc le hacmhainní imdhíonta i dtíortha eile, ar fáil ag **www.immunisation.ie**

Is féidir leat tuilleadh eolais a fháil faoi imdhíonadh ó:

FSS

An Oifig Náisiúnta Imdhíonta
Aonad 8/9 Lárionad Gnó Shráid an Mhainéir
Sráid an Mhainéir, Baile Átha Cliath 7.
Fón: 01 867 6108
Suíomh Gréasáin: **www.immunisation.ie**

41

An Lárionad Faire um Chosaint Sláinte

25-27 Sráid Ghairdinéir Láir
Baile Átha Cliath 1.
Fón: 01 876 5300
Suíomh Gréasáin: **www.hpsc.ie**

Nótaí

42

Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte
Health Service Executive

www.immunisation.ie

Arna fhoilsiú ag: Oifig Náisiúnta Imdhíonta FSS

Dáta an fhoilsiú: Aibreán 2011

Cód ordaithe: HNI00509GA